

mini-eBook > Toetsen

next ^{NHOC2016} higher
education >>

Tips en inspiratie voor
innovatief toetsen

www.nexthighereducation.nl

made with
Beacon

Inhoud

1. Check, check, samen check

2. Toetsing: een vak apart

3. Doe niet zo moeilijk over digitaal toetsen

4. Meer weten over toetsen?

5. Waarom je als docent zelf de baas moet blijven over je toets

6. Beleid & professionalisering belangrijke pijlers bij toetskwaliteit

7. Openboekexamens: het toetsen van andere kennis

8. Wat zeggen cijfers in ons strakke onderwijssysteem?

9. Meer weten over toetsen?

Check, check, samen check

Alwéér PDCA

Velen van u zullen niet direct enthousiast worden van het woord *PDCA-cyclus*. Dit model wordt namelijk te pas en te onpas gebruikt. Ook in het hoger onderwijs is de PDCA-cyclus gemeengoed.

Samen checken

Toch zie ik in de toetspraktijk nog vaak dat de PDCA-cyclus niet helemaal wordt toegepast. Vooral de check-fase wordt nog wel eens overgeslagen. En juist die evaluatiefase is het meest waardevolle deel van de PDCA-cyclus: de evaluatie geeft immers input voor de verbetering.

Als de tijd wordt genomen voor *gezamenlijk* evalueren en reflecteren zie ik mensen wél enthousiast worden: het is fijn om samen na te denken over wat goed gaat en wat beter kan.

Ik geef enkele tips die examencommissies kunnen gebruiken om het samen *checken* te stimuleren:

Maak examinatoren verantwoordelijk voor hun evaluaties

Leg vast dat een examiner verantwoordelijk is voor het evalueren van de eigen toetsen. Natuurlijk kunnen de NSE-resultaten en de toets- en itemanalyses daarbij worden gebruikt. Maar stimuleer dat examinatoren ook input vragen aan anderen (studenten, collega's, surveillanten, toetsbureau). Een inzagemoment kan waardevolle informatie van studenten opleveren over de toets. En waarom niet eens aan studenten vragen om direct na de afname schriftelijke feedback te geven op het tentamen?

Leg verplichte evaluatie vast in procedures

Om evalueren van toetsen door examinatoren niet vrijblijvend te laten zijn, kun je er als examencommissie voor kiezen dit vast te leggen in procedures. Laat examinatoren bijvoorbeeld standaard een (korte) verantwoording van de toegepaste cesuur of een reactie op het slagingspercentage inleveren. Het is helemaal mooi als het lukt de examiner samen met een collega te laten reflecteren op dit soort zaken.

Controleer of een toetscyclus centraal staat

Check als examencommissie of een toetscyclus wordt gebruikt bij interne cursussen over toetsing (in het hbo bijvoorbeeld bij de BKE- en SKE-trajecten). In een toetscyclus zit de PDCA-cyclus ingebouwd. Een examiner die een toets verbetert, zal dus moeten beginnen met het verzamelen van gegevens over de bestaande toets. Hoe meer de examiner hierbij moet samenwerken met collega's, hoe beter.

Betrek studenten bij de Do-fase

Als wordt gewerkt met (toets)opdrachten is het waardevol een extra check in te bouwen in de Do-fase. Niet alleen collega's reflecteren dan op de ontwikkelde toets, maar ook studenten. Stimuleer dat studenten meedenken over bijvoorbeeld beoordelingscriteria, toetsopdracht en scoringsvoorschriften. Ook hier is natuurlijk de vraag of deze werkwijze in interne cursussen over toetsing aandacht krijgt.

Zorg dat het normaal is toetsing samen te evalueren

Laat dit onderwerp bijvoorbeeld standaard agenderen bij een teamoverleg. En zorg ervoor dat de toetsdeskundigheid van de examinerator een vast gespreksonderwerp is in functioneringsgesprekken.

Geef zelf het goede voorbeeld

Organiseer als examencommissie evaluatiebijeenkomsten. Bekijk bijvoorbeeld een toetsprogramma, afstudeerprocedure, specifieke toetsvorm of afnameprocedure eens samen met beleidsmedewerkers, docenten, studenten, toetsbureau-medewerkers, opleidingscommissieleden, curriculumcommissieleden, leden van het college van beroep en/of onderwijsmanagers.

Sla ook in andere gevallen de check-fase niet over. Evalueer en reflecteer in het jaarverslag van de examencommissie. En ga regelmatig na of u niet alleen het voorliggende probleem hebt opgelost, maar er ook voor hebt gezorgd dat het niet meer gebeurt...

Ik hoop dat ook u enthousiast wordt van samen *checken!*

Door: Irene Biemond, Teelen Kennismanagement

Toetsing: een vak apart

“De docent vertelde van tevoren dat hij 30 van de 100 meerkeuzevragen achter in het boek ging stellen en dat het uit je hoofd leren van de antwoorden voldoende was voor een 8”. Als belangenbehartiger van studenten in het hoger onderwijs ontvangt het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) dit soort signalen vaker van studenten. Goed onderwijs is één ding, maar het toetsen van goed onderwijs is een vak apart.

Wat is mijn diploma waard?

Het ISO vindt in het kader van onderwijskwaliteit niet alleen dat het onderwijs inhoudelijk in orde moet zijn, maar dat het examensysteem en de toetsen die tijdens de studie afgenomen worden ook in orde moeten zijn. Een student heeft alleen iets aan een behaald diploma als dit ook staat voor een zekere kwaliteit van de genoten opleiding. En aangezien een diploma een optelsom is van behaalde studieonderdelen en deze studieonderdelen weer worden afgesloten met een toets of examen, is het belangrijk dat de kwaliteit van de toetsen aan de maat is.

De toekomst van de toetsing

Het opstellen van leerwegaafhankelijke eindtermen, dat is volgens het ISO de toekomst van de toetsing. Wanneer voor studenten duidelijk is welke capaciteiten, vaardigheden en kennis van hen verwacht wordt, kunnen zij zelf verantwoordelijkheid nemen om dat te bereiken. Zo krijgen studenten meer grip over hun studierpad en ontstaat meer ruimte om extracurriculaire activiteiten in te vullen en zich daarmee te ontplooien. Het flexibel inrichten van het onderwijs en het begeleiden van studenten die zelf hun onderwijs passend willen maken zijn daarbij volgens het ISO van groot belang.

Door: Lianne van Kessel, Projectmedewerker Interstedelijk Studenten Overleg

Doe niet zo moeilijk over digitaal toetsen

Onlangs was ik bij een vo-school die interesse had in ons digitale toetssysteem TestVision Online. Toen ik hen vroeg hoe ze de afname van toetsen voor zich zagen, zeiden ze alsof het de gewoonste zaak van de wereld was: *"Gewoon via de notebooks van onze leerlingen"*. Wat een verschil met het hoger onderwijs, waar ik veel kom! Daar is de infrastructuur voor de digitale afname één van de grootste problemen; enkele uitzonderingen daargelaten.

Zo makkelijk kan het zijn

"Wij nemen toetsen gewoon in de klas af", zeiden ze. *"Elke leerling heeft een notebook van school gekregen en overal in de school is wifi die snel genoeg is"*. *"Hoe voorkomen jullie dat leerlingen op de harde schijf of op internet spieken?"*, vroeg ik, want een secure browser werkt niet op eigen notebooks. *"In plaats van voor in de klas om de oogjes in de gaten te houden, staan wij nu achter in de klas en houden we de beeldschermen in de gaten"*, was hun antwoord. Hoe eenvoudig kan het soms zijn!

De voordelen van digitaal toetsen

Heb je een manier gevonden om toetsen digitaal af te nemen, dan profiteer je van vele voordelen, zoals het:

- Vanuit huis of op school via het webbased toetssysteem ontwikkelen van vragen en samenstellen van toetsen.
- Gebruik van een breder scala aan vraagvormen dan de vraagvormen die geschikt zijn voor papieren afname. Door de uitgebreidere mogelijkheden waaronder ook afbeeldingen en video, kan beter worden aangesloten op de leerdoelen en authentiek en meer valide worden getoetst. Studenten ervaren dergelijke vragen als passender en uitdagender en ook docenten voelen zich meer uitgedaagd om de meest passende vraagvorm te kiezen.
- Gestructureerd opslaan van vragen in een itembank en het makkelijker kunnen hergebruiken van vragen, wat veel tijd bespaart.
- Samenstellen van toetsen op basis van een toetsmatrijs, waardoor de inhoud en de vergelijkbaarheid met eerdere toetsvarianten worden geborgd.
- Niet meer hoeven te ontcijferen van slecht leesbare handschriften. Open vragen worden digitaal beantwoord en beoordeeld.
- Inzien van statistische gegevens die direct beschikbaar zijn, zodat vragen eenvoudig kunnen worden geanalyseerd en vervolgens verbeterd. Daarmee wordt ook het laatste deel van de toetscyclus ondersteund.

Aan de slag met digitaal toetsen

In collegezalen zijn notebooks en tablets inmiddels gemeengoed. Maak daar gebruik van en begin daarmee eens formatief digitaal te toetsen. Je zult merken dat het college daarna veel interactiever wordt. Er is stof om over te praten! Laat de toetsresultaten maar eens zien per beamer. Dat is leuk om te doen.

Webbased toetssystemen zoals TestVision Online kunnen eenvoudig worden ingericht. Een uitgebreide training is niet nodig. Je kunt dus snel aan de slag. Denk nog even terug aan die VO-school. Die deed niet zo moeilijk.

Door : Harry Molkenboer, Teelen Kennismanagement

Meer weten over toetsen?

next^{NHOC2016} higher
education >>

Tijdens het onderwijs congres Next Higher Education staan de laatste ontwikkelingen in het hoger onderwijs (waaronder toetsen) op de agenda. Je leert het leerrendement te verbeteren, een toetsbeleid maken en alles over digitalisering van toetsen. Benieuwd naar het volledige programma van Next Higher Education?

[Bekijk het programma](#)

Waarom je als docent zelf de baas moet blijven over je toets

Veel docenten in het hoger onderwijs ontvangen een statistische analyse van hun multiple-choice toets omdat hun hogeschool werkt met een digitaal toetssysteem of een schrapkaarten-systeem. Vaak hebben die docenten geen idee wat ze met die veelheid aan statistische gegevens aan moeten. Ze kijken alleen naar de samenvatting en besluiten op basis daarvan vragen te schrappen en/of aan te passen. Dat is echter veel te voorbarig!

(Te) moeilijke vragen in de toets

Ik sprak twee weken geleden bijvoorbeeld een docent die vertelde: "Ik voeg aan mijn toets altijd een paar moeilijke vragen toe, zodat ik de écht goede studenten van de redelijk goede studenten kan scheiden. Gisteren kreeg ik echter een statistisch overzicht waarin stond dat een aantal vragen in mijn toets veel te moeilijk waren omdat de meerderheid van de studenten ze fout had. Daardoor was mijn toets niet goed."

Die conclusie is niet terecht. De docent gaf immers duidelijk aan dat hij bewust een aantal moeilijke vragen in zijn toets had opgenomen. Dat maakt zijn toets niet automatisch een slechte toets. Als toetsdeskundige vind ik het juist aan te raden om een aantal gemakkelijke en een aantal moeilijke vragen op te nemen, zodat je kunt differentiëren tussen goede en minder goede studenten.

Hoe moet je die gegevens dan interpreteren?

Statistische informatie, zoals de P-waarde die iets zegt over de moeilijkheid van een vraag, heeft natuurlijk wel degelijk nut. Het geeft jou, als docent en/of toetsontwikkelaar, gereedschap in handen om je toets eens goed te bestuderen. Wanneer een vraag moeilijk blijkt te zijn, kun je jezelf drie vragen stellen:

1. Is de vraag relevant (sluit de vraag wel aan bij de leerdoelen)?
2. Is de vraag duidelijk geformuleerd?
3. Is de vraag geen strikvraag (het gaat er tenslotte niet om dat studenten slim en eigenwijs genoeg zijn om niet in een strikvraag te trappen)?

Is geen van deze drie redenen de oorzaak van de moeilijke toetsvraag? En heb je er bewust voor gekozen om de vraag als moeilijke toetsvraag op te nemen in je toets? Dan zou ik hem gewoon in je toets laten zitten!

Sterker nog, ik zou volgend jaar een soortgelijke toetsvraag in de toets opnemen. De statistiek gaf enkel aan dat het een moeilijke vraag was. Maar dat is in dit geval prima.

Door: Bart Roosenboom, Teelen Kennismanagement

Beleid & professionalisering belangrijke pijlers bij toetskwaliteit

Met o.a. onderstaande vragen worstelde de faculteit Natuur & Techniek (FNT) van Hogeschool Utrecht:

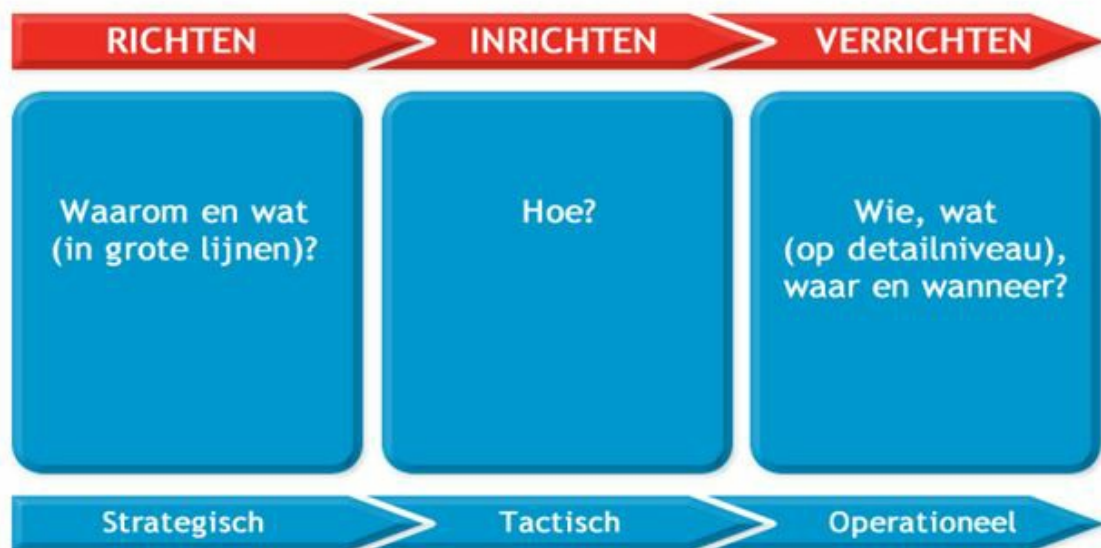
- *'Zijn onze toetsen wel goed genoeg om onze accreditatie te behouden?'*
- *'Hoe kan de samenwerking tussen examencommissie en toetscommissie worden vormgegeven?'*
- *'Geeft onze Visie op Toetsen en Beoordelen wel voldoende concrete handvatten?'*

Werkgroep Toetsbeleid

Een speciaal ingestelde werkgroep Toetsbeleid ging aan de slag om deze (en meer) vragen te beantwoorden en een helder toetsbeleid voor de hele faculteit te ontwikkelen. De beleidsadviseur Onderwijs, Lucie Lolkema, nam zitting in de

werkgroep, naast vertegenwoordigers van de vier instituten van de FNT. Ook een onderwijskundig adviseur van Teelen Kennismanagement mocht in de werkgroep plaatsnemen.

De werkgroep Toetsbeleid heeft er nadrukkelijk voor gekozen om niet alleen het strategische niveau, maar ook het tactische niveau van het toetsbeleid uit te werken. De instituten werken op dit moment het operationele niveau van het toetsbeleid uit (zie onderstaande figuur voor de drie niveaus van toetsbeleid).

Wat betekent dit in de praktijk?

Dit betekent dat in het nieuwe toetsbeleid bijvoorbeeld is beschreven:

- Welke rol toetsing speelt binnen het onderwijs van de faculteit.
- Hoe je er als docent voor kunt zorgen dat de vorm van de toetsing aansluit op de leerdoelen van de onderwijseenheid.
- Dat binnen elk vak niet alleen summatief wordt getoetst, maar ook formatief (diagnostisch), omdat formatief toetsen (met de daarbij horende feedback) een belangrijke bijdrage kan leveren aan het leren van studenten.
- Hoe je als docent de taxonomie van Bloom kunt gebruiken voor het aanscherpen van je toetsing.
- Welke formats zouden kunnen worden gebruikt voor het ontwikkelen van toetsmatrijzen.

- Hoe een docent kan bevorderen dat een toets en een hertoets ongeveer even moeilijk zijn.
- Welke informatie een beoordelingsformulier voor een toetsopdracht zou moeten bevatten.

Door: Jolanda Soeting, Teelen Kennismanagement

Openboekexamens: het toetsen van andere kennis

Openboekexamens zijn nog altijd een ondergeschoven kindje in de wereld van het examineren. Uit onderzoek blijkt dat veel kandidaten deze methode zien als een gemakkelijke optie waarvoor ze zich nauwelijks hoeven voor te bereiden. Examinatoren kiezen meestal voor toetsvarianten waarbij kandidaten kennis uit het hoofd moeten reproduceren.

Toch beargumenteren Mieke Clemens en Lisa Laga in hun boek *Steekkaarten Doceerpraktijk* dat openboekexamens een zeer waardevolle methode van toetsing zijn. Als examinator zoekt u hiermee namelijk een andere vorm van kennis.

Open versus gesloten

Bij een gesloten examen wordt van de kandidaat een grondige beheersing van de leerstof verwacht. Hij moet de relevante informatie korte tijd paraat hebben. Er is echter geen garantie dat de materie na het examen blijft hangen. Ook kan het moeilijk zijn om vast te stellen in welke mate de kandidaat de leerstof werkelijk beheerst.

Tijdens een openboekexamen moet de kandidaat snel zijn weg kunnen vinden in de beschikbare informatie. Door deze vervolgens toe te passen op nieuwe situaties, richt de student zich op een hogere orde van verwerkingsactiviteit. Daardoor toetst u niet zo zeer de parate kennis van een kandidaat, maar het vermogen om kritisch te denken en informatie te evalueren.

Kandidaten hebben in ieder geval een uitgesproken mening over deze vorm van toetsing. Over het algemeen zijn studenten minder gestrest voor een openboekexamen. Zij hebben dan ook een duidelijke voorkeur voor deze variant. Studenten geven echter ook aan dat zij deze toetsen wel als moeilijker ervaren.

Op zoek naar de juiste vraag

Als examiner is het zaak om nauwkeurig te kijken naar de aard van de vragen. Het mag namelijk niet zo zijn dat de kandidaten onder hoge tijdsdruk simpelweg de antwoorden uit het beschikbare materiaal moeten vissen. Denk er ook aan dat studenten over het algemeen meer tijd en ruimte nodig hebben om met de materialen te werken.

Wanneer aan deze voorwaarden wordt voldaan kunt u als examiner echter alle kanten op binnen deze vorm van toetsing. Door zorgvuldig het beschikbare materiaal te selecteren en creatief om te gaan met de vraagstelling toetst u niet alleen het kennisniveau, maar ook de vaardigheid van uw kandidaten.

Door: Thomas Kleinveld

Wat zeggen cijfers in ons strakke onderwijssysteem?

Mijn hele schoolleven lang heb ik de resultaten van toetsen, examens en dus diploma's als relatief beschouwd. Misschien komt het doordat de hoofdmeester van mijn basisschool in de jaren '60 al experimenteerde met niveaugroepen. Ik zag dat niet iedereen dezelfde talenten heeft en dus ook niet langs dezelfde meetlat gelegd kan worden. Deze hoofdmeester was bovendien een zeer creatief man, waarmee hij zijn team en de hele school inspireerde tot het doen van meer dan ooit in een toets gemeten kan worden. Ik leerde van hem dat het in het leven gaat om een *bezielde levenshouding*.

Op de middelbare school schrok ik me dan ook een hoedje, omdat ik daar leerde dat onderwijs in essentie gaat om *gehoorzamen aan het gezag*. Wie ik was, deed er niet toe; ik moest domweg doen wat er van mij gevraagd werd. Dus leerde ik heel veel saaie lesstof tijdelijk uit mijn hoofd voor al die toetsen, want ik wilde vooral niet blijven zitten. Deze dwingende toets-cultuur leidde weliswaar tot een verhoogd niveau van bepaalde kennis, maar vooral tot een opportunistische houding: ik doe wat er van mij gevraagd wordt, anders kom ik in de problemen.

In essentie leerde ik kritiekloos gehoorzamen, wat gezien de historische les die

we uit WO II kunnen trekken, een gevaarlijke levenshouding is. Het heeft me na mijn middelbare school, toen ik koos voor een creatief beroep, enige tijd gekost om dit weer af te leren.

Discussie over toetsen wordt eindelijk gevoerd

Gelukkig wordt de discussie over het nut en effect van toetsen door het hele onderwijs heen inmiddels gevoerd. Enerzijds neemt de 'toets-dwang' toe, anderzijds hoor je steeds meer kritische geluiden.

De school waar ik een tijdje - niet toevallig - gewerkt heb als docent en die ten eerste kijkt naar leerlingen en pas daarna naar toets-resultaten, stuurde de ouders onlangs een briefje naar aanleiding van het nieuw ingevoerde cito-volgsysteem (citovas):

'Wij vinden de uitslagen van de toets niet altijd passen bij de inzet van de leerling en de cijfers die hij/zij verder vertoont.'

Wat zeggen toets-resultaten?

Hoe meer er naar toets-resultaten gekeken wordt, hoe minder het mij zegt. Een professor kan onvermogen zijn om werkelijk te communiceren met zijn geliefde en een loodgieter is wellicht hoogbegaafd, maar paste met zijn talenten niet in het onderwijssysteem.

Werkelijk creatieve en intelligente geesten zijn doorgaans *niet* in staat zich aan te passen aan een strak systeem. En creatieve geesten hebben we *juist* nodig om de uitdagingen van de toekomst aan te kunnen. Daarom ben ik dol op lastige pubers: daar zit pit in. Het gaat om bezieling en niet om cijfers.

Door: Hester Macrander, theatermaker, dagvoorzitter, publicist en freelance docent.

Meer weten over toetsen?

next ^{NHOC2016} higher
education >>

Tijdens het onderwijs congres Next Higher Education staan de laatste ontwikkelingen in het hoger onderwijs (waaronder toetsen) op de agenda. Je leert het leerrendement te verbeteren, een toetsbeleid maken en alles over digitalisering van toetsen. Benieuwd naar het volledige programma van Next Higher Education?

Bekijk het programma

made with
Beacon